

ਸਿਵਲ ਰਿਵੀਜਨ
ਟੇਕ ਚੰਦ ਅਤੇ ਜੇ.ਐਸ.ਬੇਦੀ ਜੇ.ਜੇ. ਬੇਮ ਚੰਦ —ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਪਟੀਸ਼ਨਰ
ਬਨਾਮ

ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ, - ਜਵਾਬਦੇਹ।

ਸਿਵਲ ਰਿਵੀਜਨ ਨੋ. 1959 ਦੀ 224-ਡੀ

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ (1950)—ਆਰਟੀਕਲ 309—ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਲਈ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਨਿਯਮ—ਕੀ ਪੂਰਵ-ਅਨੁਮਾਨ ਨਾਲ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ—ਕੇਂਦਰੀ ਸਿਵਲ ਸੇਵਾ (ਵਰਗੀਕਰਣ, ਨਿਯੰਤਰਣ ਅਤੇ ਅਪੀਲ) ਨਿਯਮ, 1957—ਨਿਯਮ 12(4)—ਕੀ ਵੈਧ ਹੈ—ਸਿਵਲ ਸੇਵਕ ਦੀ ਮੁਅੱਤਲੀ -ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ-ਮੁਅੱਤਲ ਸਿਵਲ ਸੇਵਕ-ਕੀ ਮੁਅੱਤਲ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਉਜਰਤ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ।

ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 309 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਸੰਘ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਹੈ। ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ ਕਿ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਬਣਾਏ ਅਤੇ ਸੰਸ਼ੋਧਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਇਸ ਸ਼ਰਤ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਨਿਯਮ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਪਬੰਧ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਨੁਛੇਦ 309 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪੂਰਵ-ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੱਖਪਾਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਕੇਂਦਰੀ ਸਿਵਲ ਸੇਵਾ (ਵਰਗੀਕਰਣ, ਨਿਯੰਤਰਣ ਅਤੇ ਅਪੀਲ) ਨਿਯਮ, 1957 ਦਾ ਨਿਯਮ 12(4) ਇਸ ਲਈ ਵੈਧ ਹੈ।

ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਨਿਯਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸਿਵਲ ਸੇਵਕ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਦੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਅੱਤਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਰਮਚਾਰੀ ਮੁਅੱਤਲੀ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਤਨਖਾਹ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਹੀ

ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਧਾਰਾ 115, 1908 ਦੇ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਆਫ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨ, ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਿਵਚਰਨ ਦਾਸ ਬਜਾਜ, ਸਬ-ਜੱਜ, ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ, ਦਿੱਲੀ, ਮਿਤੀ 14 ਫਰਵਰੀ, 1959 ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਲਈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੇਸ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ 'ਤੇ ਰੋਕ ਰਹੇਗੀ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕੇਂਦਰੀ ਸਿਵਲ ਸੇਵਾ (ਵਰਗੀਕਰਣ, ਨਿਯੰਤਰਣ ਅਤੇ ਅਪੀਲ) ਨਿਯਮ, 1957 ਦੇ ਨਿਯਮ 12(5) ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁਅੱਤਲੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(1) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1957 ਸਾਰੇ. 384.

(2) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1957 ਪਟਨਾ 10.

(3) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1958 ਪਟਨਾ 418

(4) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1953 ਕੈਲ 581.

(5) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1960 ਕੈਲ. 549

ਰੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਅਨੁਵਾਦ ਅਤੇ ਟਾਈਪ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ

ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਐਡਵੋਕੇਟ ਚੰਦ ਬਿਹਾਰੀ ਲਾਲ।

ਐਸ.ਐਨ. ਸ਼ੰਕਰ, ਐਡਵੋਕੇਟ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਲਈ।

ਨਿਰਣਾ

ਬੇਦੀ, ਜੇ.—ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਤੱਥ ਵਿਵਾਦਿਤ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜੋ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ। ਖੇਮ ਚੰਦ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਸਥਾਈ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ, ਸਹਿਕਾਰੀ ਸਭਾਵਾਂ, ਦਿੱਲੀ ਸੀ। ਉਸ ਵਿਰੁੱਧ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਆਈਆਂ ਸਨ, ਜਿਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਉਸ ਨੂੰ 1 ਜੁਲਾਈ, 1949 ਨੂੰ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਦਿੱਲੀ ਦੁਆਰਾ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ 9 ਜੁਲਾਈ, 1949 ਨੂੰ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਮਹੀਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇੱਕ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੇ.ਬੀ. ਟੰਡਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਖੇਮ ਚੰਦ ਨੂੰ 17 ਦਸੰਬਰ, 1951 ਨੂੰ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਦਿੱਲੀ ਦੁਆਰਾ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ 20 ਮਈ, 1953 ਨੂੰ ਘੋਸ਼ਣਾ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਰਹੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦੀ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 311 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਸੀ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ 31 ਮਈ, 1954 ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਫਰਮਾਨ ਤੋਂ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੀਨੀਅਰ ਸੁਬਾਰਡੀਨੇਟ ਜੱਜ, ਦਿੱਲੀ ਦੁਆਰਾ 21 ਦਸੰਬਰ, 1954 ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਦੁਆਰਾ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਜੇ.ਐਲ. ਕਪੂਰ, ਜੇ. ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਨੇ 1 ਨਵੰਬਰ, 1955 ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ, ਅਤੇ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਮੁਦਈ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਜੋ 13 ਦਸੰਬਰ, 1957 ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਈ ਗਈ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਉਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇੱਕ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। 17 ਦਸੰਬਰ, 1951 ਨੂੰ, ਖੇਮ ਚੰਦ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ, ਅਯੋਗ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਦਾ ਮੌਜੂਦਗ ਸੀ। 16 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1955 ਨੂੰ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਰੁਪਏ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਲਈ ਫਾਰਮਾ ਕੰਪੋਰੀਸ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ। 1 ਜੁਲਾਈ, 1949 ਤੋਂ 15 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1955 ਤੱਕ ਉਸਦੀ ਤਨਖਾਹ ਦੇ 14,042 ਰੁਪਏ ਬਕਾਇਆ ਹਨ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਦੌਰਾਨ, ਕੇਂਦਰੀ ਸਿਵਲ ਸੇਵਾ (ਵਰਗੀਕਰਣ, ਨਿਯੰਤਰਣ ਅਤੇ ਅਪੀਲ) ਨਿਯਮ, 1957 ਦੇ ਨਿਯਮ 12(4) ਨੂੰ 28 ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਫਰਵਰੀ, 1957. ਇਹ ਨਿਯਮ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ-

“ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਬਰਖਾਸਤਗੀ, ਹਟਾਉਣ ਅਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਅਤੇ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਜਾਂ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਘੋਸ਼ਿਤ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੇਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਉਸ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋਰ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਬਰਖਾਸਤਗੀ, ਹਟਾਉਣ ਜਾਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਅਸਲ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਮੁਅੱਤਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਬਰਖਾਸਤਗੀ, ਹਟਾਉਣ ਜਾਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤੱਕ ਮੁਅੱਤਲੀ ਅਧੀਨ ਬਣੇ ਰਹਿਣਗੇ।

ਰੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਅਨੁਵਾਦ ਅਤੇ ਟਾਈਪ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ

ਇਸ ਨਿਯਮ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਰਾਜ ਨੇ 9 ਸਤੰਬਰ, 1958 ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਪੂਰਵ-ਅਨੁਭਵ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਭਾਵ 17 ਦਸੰਬਰ, 1951 ਤੋਂ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮੁਦਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਦੀ ਮਿਤੀ, ਭਾਵ, 17 ਦਸੰਬਰ, 1951 ਤੋਂ ਪਿਛਲਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਮੁਅੱਤਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਉਸਦੀ ਤਨਖਾਹ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰੋ। 9 ਅਗਸਤ ਨੂੰ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੁਅੱਤਲੀ ਦਾ ਦੂਜਾ ਹੁਕਮ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਪਿਛਲਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 19(1) (f) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨੁਕਤੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ, ਇਸਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਖੋਮ ਚੰਦ ਮਿਤੀ 14 ਫਰਵਰੀ, 1959 ਨੂੰ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਨੂੰ ਇੱਕ ਰੀਵੀਜ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 18 ਮਈ, 1960 ਨੂੰ ਗਰੋਵਰ, ਜੇ., ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਉਸ ਹੁਕਮ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ। ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਨਿਯਮ 12(4) ਧਾਰਾ 309 ਦੇ ਉਲਟ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਕਪਾਸਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬਦਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਉਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਨਿਯਮ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਤਨਖਾਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰਨਾ ਸੀ ਜਿਸਦਾ ਉਹ ਉਸ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ ਜੋ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਉਸਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਰਿਲਾਇੰਸ ਨੂੰ ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗੁਪਤਾ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ (1) 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਠਾਏ ਗਏ ਨੁਕਤਿਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਯਮ 12(4) ਦੀ ਵੈਧਤਾ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਕਈ ਹੋਰ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਦੂਰਗਾਮੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਜੋ ਲੰਬਿਤ ਜਾਂ ਜੋ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਬਰਖਾਸਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮਾੜਾ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਉਸਨੇ 18 ਮਈ, 1960 ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨੁਕਤੇ 'ਤੇ ਵਧੇਰੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਇਸ ਕੇਸ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਬੈਂਚ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਣਾ ਉਚਿਤ ਸਮਝਿਆ। ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ।

ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜੋ ਮੁੱਖ ਨੁਕਤੇ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹਨ ਉਹ ਹਨ (1) ਕੀ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਘੋਸ਼ਣਾ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਅੰਤਮ ਫੈਸਲਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਆਪਣੇ ਬਕਾਏ, ਭਾਵ, ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਹੋਰ ਭੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਘਟਾ ਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਭੱਤੇ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੁਅੱਤਲੀ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, (2) ਕੀ ਵਿਧਾਨ ਮੰਡਲ ਕੇਂਦਰੀ ਸਿਵਲ ਸੇਵਾ (ਵਰਗੀਕਰਣ, ਨਿਯੰਤਰਣ ਅਤੇ ਅਪੀਲ) ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 12(4), ਅਤੇ ਹੋਰ 1957, ਪਿਛਲਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ, ਅਤੇ (3) ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਚੰਦ ਸਮਰੱਥ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਕੀ ਇਹ ਨਿਯਮ 'ਸੰਵਿਧਾਨ' ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਹਨਾਂ ਖਿੰਦਿਆਂ ਨਾਲ ਲੜੀਵਾਰ ਨਜਿੱਠਾਂਗਾ।

ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਕਾਫ਼ੀ ਲੰਮੀ ਬਹਿਸ ਕੀਤੀ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੀ ਦਲੀਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਮੁਅੱਤਲੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਬਰਖਾਸਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਵਿੱਚ ਅਭੇਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ 17 ਦਸੰਬਰ, 1951 ਤੋਂ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉਸ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਉਸਦੇ ਸਾਰੇ ਬਕਾਏ ਲੈਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਹ ਯੂ.ਪੀ. ਸਰਕਾਰ ਬਨਾਮ ਐਸ. ਤਬਾਰਾਖ ਹੁਸੈਨ (1) ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗੁਪਤਾ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ (2) 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

(1) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1956 ਇਲਾਹਾਬਾਦ 151.

(2) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1955 ਐਸ.ਸੀ. 600

ਰੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਅਨੁਵਾਦ ਅਤੇ ਟਾਈਪ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ

• ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਰਾਜ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਨੁਕਤੇ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦਲੀਲ ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗੁਪਤਾ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ (2) ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਖੇਮ ਚੰਦ ਦੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਤਕਨੀਕੀ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 311 (2) ਅਤੇ ਧਾਰਾ 311 (2) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਨ ਦਿਖਾਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਮੁਅੱਤਲੀ ਮਾੜੀ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮੁਅੱਤਲੀ ਦੇ ਨੁਕਤੇ 'ਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਉਸ ਦੀ ਦਲੀਲ ਹੋਰ ਪ੍ਰਬਲ ਹੁੰਦੀ। ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਸੂਬੇਦਾਰ ਵਜ਼ੀਰ ਚੰਦ ਚੋਪੜਾ (1) 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਉਸਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਨਿਯਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸਿਵਲ ਸਰਵੈਂਟ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੇਵਾ ਦੇ ਠੇਕੇ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਨੌਕਰ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲੀ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਤਨਖਾਹ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਅਥਾਰਟੀ ਵਾਲਵਰਕ ਬਨਾਮ ਫੀਲਡਿੰਗ (2), ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਕੱਤਰ ਬਨਾਮ ਸੁਰੇਂਦਰ ਨਾਥ (3) 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸੀ। ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ, ਉਸਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਰਾਜ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਵਿਚਕਾਰ ਸੇਵਾ ਦਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ 17 ਦਸੰਬਰ, 1951 ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਸਿਰਫ ਤਾਂ ਹੀ ਹਰਜਾਨੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਬਕਾਏ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਉਹ ਦਿਖਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੀ ਮੁਅੱਤਲੀ ਮਾੜੀ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗੁਪਤਾ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ (4) ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਉਠਾਈ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸਦਾ ਹਵਾਲਾ ਖੁਦ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਾਂ ਨੇ ਦਲੀਲ ਵਿੱਚ ਜ਼ੋਰ ਪਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ, ਅਤੇ ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਮੁਅੱਤਲੀ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਆਪਣਾ ਦਾਅਵਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭੂਤਾ ਦੇ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਨਿਰੀਖਣ ਮਦਦਗਾਰ ਹੋਣਗੇ: -

“ਜੇਕਰ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਅਬਦੁਲ ਮਜੀਦ (5) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਉਹ ਮੰਨਦੇ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਬਕਾਏ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਸਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਰਖਾਸਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਨੂੰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਮੁਅੱਤਲੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਜਾਇਜ਼ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਮਿਆਦ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਸੀ ਲਾਗੂ ਹੋ ਕੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਚਨਾ ਬਕਾਏ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। "ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਾਧੂ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ 'ਤੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਅਟਾਰਨੀ-ਜਨਰਲ ਲਈ ਐਡਵੋਕੇਟ ਦੇ ਉਪ-ਮਿਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕੇਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਰਿਮਾਂਡ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਐਡਵੋਕੇਟ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਰਵੱਈਏ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਇਹਨਾਂ ਬੇਨਤੀਆਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਦਰਜ ਕਰਨਾ ਬੇਲੋੜਾ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਰਿਮਾਂਡ 'ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਜਤਾਇਆ ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹੇ ਕੋਰਸ ਨਾਲ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਖਰਚਾ ਅਤੇ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

"ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਮੁਅੱਤਲੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੱਕ ਉਸ ਨੂੰ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਤਨਖਾਹ ਤੋਂ ਘੱਟ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਭੱਤੇ ਦੇ ਬਕਾਏ ਲਈ ਆਪਣਾ ਦਾਅਵਾ ਛੱਡਣ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ।"

(1) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1955 ਪੰਜਾਬ 40.

(2) (1922) 2 ਕੇ.ਬੀ. 66.

(3) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1938 ਕੈਲ. 759

(4) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1955 ਐਸ.ਸੀ. 600

(5) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1954 ਐਸ.ਸੀ. 245.

ਰੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਅਨੁਵਾਦ ਅਤੇ ਟਾਈਪ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ

ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਸਮਰਥਨ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਹਵਾਲਾ ਖੁਦ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ, ਇੱਕ ਮਾਮਲੇ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰ ਵਜੋਂ, ਆਪਣੇ ਬਕਾਏ ਲੈਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ, ਜਿਸਦਾ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਮੁਅੱਤਲੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਅੱਤਲੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮਾੜਾ ਸੀ।

ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਅਗਲਾ ਨੁਕਤਾ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਮੰਡਲ ਕੇਂਦਰੀ ਸਿਵਲ ਸੇਵਾ (ਵਰਗੀਕਰਣ, ਨਿਯੰਤਰਣ ਅਤੇ ਅਪੀਲ) ਨਿਯਮ, 1957 ਦੇ ਨਿਯਮ 12(4) ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਇਹ ਉਸ ਨੂੰ ਪਿਛਲਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇਣ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਉਕਤ ਨਿਯਮ। ਖੇਮ ਚੰਦ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 19(1)(f) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ। ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਯਮ 1957 ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਿੱਚ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਪਰ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੇ ਨਿਯਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਦਾ ਗਿਆਨ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਧਾਰਾ 309 ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਸੰਘ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਹੈ। ਅਨਿਲ ਨਾਥ ਬਨਾਮ ਕੁਲੈਕਟਰ ਆਫ ਐਕਸਾਈਜ਼ (1), ਪੀ.ਬੀ. ਕਲਕੱਤਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਮੁਖਰਜੀ, ਜੇ., ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ ਕਿ ਸੇਵਾ ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਬਣਾਏ ਅਤੇ ਸੋਧੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਬੇਸ਼ੱਕ, ਇਸ ਦੇ ਅਧੀਨ। ਸ਼ਰਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਨਿਯਮ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਪਬੰਧ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ। ਇਸ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਨੁਛੇਦ 309 ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ, ਪੂਰਵ-ਅਨੁਮਾਨੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੱਖਪਾਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਇਹੀ ਵਿਚਾਰ ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪਿਰਥੀਨਾਥ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਪੀ. ਰਾਜ (2) ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਪਿਛਲਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇਣ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ ਪਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ।, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਪਿਛਾਂਹ-ਖਿੱਚੂ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਤਾਂ ਕਿ ਨਿਹਿਤ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਖੋਹਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਸਾਮ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਵੱਖਰਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਗਲਾ ਸਵਾਲ ਇਹ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਨਿਯਮ 12(4) ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 19(1)(f) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਰਟੀਕਲ 19(1)(f) ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਇਦਾਦ ਹਾਸਲ ਕਰਨ, ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਨਿਪਟਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ।

ਇਹ ਧਾਰਾ ਨਿਜੀ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ, ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਘ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਅਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਵਜੋਂ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ, ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਨਿਪਟਾਉਣ ਲਈ ਸੁਤੰਤਰ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਵਾਜਬ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਈ। ਇਸ ਲਈ, ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਜਾਇਦਾਦ ਰੱਖੀ ਜਾਂ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਜਾਇਦਾਦ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ

(1) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1958 ਕੈਲ. 407.

(2) A.I.R. 1959 ਇਲਾਹਾਬਾਦ 169.

ਰੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਅਨੁਵਾਦ ਅਤੇ ਟਾਈਪ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ

ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 19(1)(f) ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦਾ ਕੇਸ ਕਾਫ਼ੀ ਔਖਾ ਹੈ ਪਰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਕਿਸੇ ਕੇਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਿਧਾਨਕ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦੇ ਕੇ ਭਾਵਨਾਵਾਂ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ।

ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦੇ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਪਾਰਟੀਆਂ ਆਪਣੇ ਖਰਚੇ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਟੇਕ ਚੰਦ, ਜੇ.—ਮੈਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ।

ਕੇ.ਐਸ.ਕੇ.

ਡਿਸਕਲੇਮਰ- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਿਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ।

ਰੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਅਨੁਵਾਦ ਅਤੇ ਟਾਈਪ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ